

TÜRKİYE'DEKİ KATILIM BANKA FONLARININ KOBİ'LER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ*

Murat BİRBEN†
Mustafa ÇAKIR‡

Özet

KOBİ'ler faaliyetlerini yürütmek ve geliştirmek için dış kaynak ihtiyaçlarını büyük ölçüde banka kredileriyle karşılamaktadırlar. Katılım bankaları kendilerine has usul ve yöntemlerle KOBİ'leri sağladıkları fonlar ile desteklemektedir. Bu çalışmanın amacı, katılım bankalarının KOBİ'lere sağladığı finansman yöntemlerinin (murabaha ve leasing) etkilerini sektörel ve bölgesel bazda incelemektir. Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz bölgelerinde farklı sektörlerde faaliyet gösteren toplam 1824 KOBİ'nin kullandığı fonların etkileri 2016-2020 yılları arasında panel veri kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda katılım bankası fonlarının etkileri sektör, il ve bölgelerde farklı olmasına rağmen KOBİ net satışlarını olumlu etkilediği gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: katılım bankaları, finansman yöntemleri, KOBİ, murabaha ve leasing, Türkiye

THE EFFECTS OF PARTICIPATION BANK'S LOANS SMEs IN TURKIYE

Abstract

SMEs mostly meet their outsourcing needs with bank loans to carry out and develop their activities. Participation banks support SMEs with the funds they provide using their method and principles. This study examines the effects of financing methods (murabaha and leasing) provided by participation banks to SMEs on a sectoral and regional basis. The effects of the funds used by a total of 1824 SMEs operating in different sectors in Southeastern Anatolia and Mediterranean regions were analyzed using panel data between 2016 and 2020. As a result of the analysis, although the effects of participation bank funds are different based on sectors, provinces, and regions, it has been observed that they have a positive effect on SME net sales.

Keywords: Participation banks, financing methods, SMEs, murabaha and leasing, Türkiye

Giriş

Dünyada bugünkü anlamda İslami Bankacılığın ilk örneği 1963 yılında Mısırlı iktisatçı Ahmet Al-Neccar tarafından Alman tarım bankalarından esinlenerek küçük yatırımcıları desteklemek için kurulan Mit Ghamr'dır (Orhan 2018). Sadece dört yıl sonra hükümet tarafından kapatılsa da tohumu atılan bu değerli fikir, 1975'te İslam İşbirliği Teşkilatı (OIC) öncülüğünde kurulan İslam Kalkınma Bankası (IDB) ve devamında diğer Müslüman ülkelerde benzerlerinin kurulmasıyla yeşermiş, büyümüş ve bugün de büyümeye devam etmektedir.

Ülkemizde 1986'dan beri faaliyette olan İslami Bankacılık (katılım bankacılığı), gittikçe artan hacmi ve müşteri adediyle toplumda ve ekonomide yükselen bir değer olarak görülmektedir.

* Bu çalışma ilk yazar tarafından İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uluslararası Finans ve Katılım Bankacılığı Anabilim dalında yapılan "Türkiye'de Katılım Banka Fonları ve KOBİ İlişkisi: Bölgesel ve Sektörel Analiz" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

† İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uluslararası Finans ve Katılım Bankacılığı Yüksek Lisans Öğrencisi, birben.murat@std.izu.edu.tr

‡ İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, İktisat Bölümü, mustafa.cakir@izu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4565-9581>

Kurulma amacına uygun olarak faize duyarlı kişilerin tasarruflarının değerlendirildiği katılım bankaları, çoğunlukla reel sektöre verdiği destekle firmaların ve dolayısıyla ekonominin gelişmesinde dinamik bir rol oynamaktadırlar.

Ekonomik büyüme ve bölgesel kalkınma kavramları 1960'lerden sonra gerek literatür gerekse de politika üretiminde önemli hale gelmiştir. Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi'nde (2014-2023) öncelikli amaçlar arasında bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılarak refahın ülke sathına daha dengeli yayılması ve tüm bölgelerin, potansiyellerinin değerlendirilmesi ve rekabet güçlerinin artırılması suretiyle ulusal kalkınmaya azami düzeyde katkı sağlaması gelmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı 2015).

Büyüme üzerine geliştirilen fikirlerden en önemlisi belki de finansal gelişme ile ekonomik gelişme ilişkisidir. Bu alanda yapılan birçok çalışmada finans ve ekonomik büyüme arasında çok yönlü ilişkiler tespit edilmiştir (Mohsin S. Khan ve Abdelhak S. Senhadji 2000; Öztürk, Darıcı, ve Kesikoğlu 2011; Türedi ve Berber 2010).

Kapitalizmin gelişmesinde en önemli etkenlerden biri olarak öne sürülen kredi verebilecek sağlıklı bir bankacılık sisteminin ekonomik büyümeye katkı yapmasını bekleyenlerin başında Walter Bagehot ve Joseph Schumpeter gelmektedir (Becsi ve Wang 1997:46). 1911'de Joseph Schumpeter, finansal araçlar tarafından sunulan hizmetlerin (tasarrufları hareketlendirme, projeleri değerlendirme, riski yönetme, yöneticileri denetleme ve işlemleri yürütme) teknolojik inovasyon ve ekonomik büyümenin esasları olduğunu ileri sürmüştür (King ve Levine 1993:717).

Türkiye'de gelişen bankacılık 2005'ten beri aldığı hızlı yolla GSYH ile paralel olarak büyümesine hatta 2019'dan sonra öne geçmesine vesile olmuştur. 2020 sonunda bankacılık sektörü aktifleri GSYH'ın %15 üstünde gerçekleşmiştir (BDDK).

Türkiye'de bankacılık sektörünün ekonomik büyümeye olan etkisinin yanısıra ekonominin ana dinamiklerinden biri olan KOBİ'lerin bu etki içindeki payı inkâr edilemez bir gerçektir. KOBİ'lerin kullandığı en önemli dış kaynak banka kredileridir.

KOBİ'ler gerek yönetim organizasyon ve gerekse sermaye birikimi noktasında ihtiyaç duydukları desteği tam alamamaktadır. Sermayelerinin yetersiz olduğu ve kredi gibi dış kaynağa başvuracakları durumlarda bankaların değerlendirme usulleri ve talep edeceği şartlar KOBİ'lerin kredi alabilme ve büyümesinde önemli birer unsurdur.

Ekonomik büyümede en önemli dinamiklerden biri olarak ifade edilen KOBİ'lerin, özkaynakları ve satıcı kredilerine ilaveten ulaşabildikleri dış finansal kaynakları kullanımı da ekonomik büyümeye katkı sağlayabilmektedir. Genellikle yetersiz sermayeleri ile KOBİ'ler serbest piyasa ekonomisinde mücadele edebilme ve mümkünse büyüme için yatırım yapmak zorundadır. Bunun için de KOBİ'lerin finansmana erişime ve finansman türlerini çeşitlendirmeye ihtiyaç duymaktadır. (Özkılınç 2014:5838)

Katılım bankaları, tüzel müşteri portföyünde KOBİ ağırlıklı yapısıyla, topladığı fonları nakit kredi ile müşteri hesaplarına geçmek yerine firmaların genellikle tedarikçilerine bir proje kapsamında transfer ederler. Esasen bu işlemleri katılım bankacılığı prensiplerine uyumlu bir şekilde yerine getirirler. Katılım bankalarının finansman yöntemleri firma bilançolarında aktif tarafta net bir giriş oluşturarak firma satışlarının artırılmasına ve dolayısıyla sektörün ve ekonominin büyümesine katkı sağlamaktadırlar. Örneğin, firmalara ihtiyaç duydukları mal alımını sağlarken, kısa vadeli yükümlülüklerde stoklara, yatırım mallarının finansmanında ise duran varlıklara giriş olmaktadır. Bunların her ikisi de firma faaliyetlerine destek olduğundan, firmaların ciro artışını etkileyecektir.

Literatür

Ekonomik büyüme ve finansal gelişme arasındaki ilişki araştırmacı ve teorisyenlerin ilgisini çekmeye devam etmektedir. Söz konusu iki değişken arasındaki nedensellik ilişkilerini inceleyen ampirik çalışmalar, ilişkinin yönü konusunda ortak bir sonucun oluşmadığını göstermektedir (Salina 2016).

Önder ve Yıldırım (2010:267), çalışmalarında özel ve kamu bankalarının kalkınmada öncelikli olan ve olmayan illerdeki GSYH üzerindeki etkisini analiz etmiş ve özel bankaların daha etkin olduğu sonucuna varmışlardır. Ayrıca özel banka kredilerinin GSYH'nın artışını desteklediğini ve fakat kamu harcamalarının büyüme üzerinde kamu bankası kredilerinden daha etkili olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Ampirik çalışmalar gösteriyor ki firmaların büyümesinde özkaynağa aktarılan karlar ve kısa vadeli krediler pozitif etki yapmaktadır. Bu değişkenler firmalar daha yüksek büyüme elde edince artış gösterirler. Diğer taraftan firma büyümesi uzun vadeli kredilerle ilintili değildir.(Yazdanfar 2012)

İstatistiki olarak firmaların finansman kısıtlarının güçlü bir ölçütü banka kredilerine erişim düzeyi kadardır. Dolayısıyla dış finansman kısıtları hafifletildiği zaman firmalar iç kaynaklara daha az bel bağlar ve büyüme için öncelikli olarak dış kaynaklara yönelir. (Rahaman 2011)

Tutar ve Ünlüleblebici'ye göre (2014:1-14), Türkiye'de KOBİ'lere kullandırılan krediler, ekonomik büyüme kadar sosyal gelişime ve bölgesel dengesizliklerin azaltılmasına yönelik katkılar sağlamaktadır. Yaptıkları çalışmada Türkiye'de KOBİ'lere verilen krediler ile ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişkinin varlığına yani KOBİ kredilerinin ekonomik büyümeye etken olduğu yönünde bir sonucuna varmışlardır.

Halk Bankası'nın araştırmasına göre, banka kredileri, %88 oranında dış kaynak kullanan KOBİ'lerin %71'ini oluşturmaktadır (Özkılınç 2014:4). Gelişmiş bir İslami finansal sistem daha fazla yatırım fonlarını harekete geçirir ve firmalara tahsis eder. Böylece yatırımları arttırır ve reel sektör büyümesine destek olur. Sağlıklı ve kârlı bir reel sektör İslami bankalara daha fazla kâr getirir ki bu da onları geliştirir. İslami bankaların ekonomik büyüme üzerindeki bilinen rolüne rağmen bu alandaki çalışmalar genellikle teorik ve kavramsaldır. Veri azlığı nedeniyle az sayıda ampirik çalışma ve bir elin parmakları kadar ülkede olan İslami finans sistemi baskın konvansiyonel sisteme nazaran küçük denebilir (Salina 2016:3).

Veri ve yöntem

Bu çalışma, 2016-2020 yılları arasında Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz bölgelerinde farklı sektörlerde faaliyet gösteren 1824 KOBİ'ye bir katılım bankası tarafından sağlanan toplam, işletme ve yatırım finansmanı yöntemlerinin etkilerini incelemektedir. Çalışmada İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasındaki (İBBS-2) üç bölgede (TR62, TR63 ve TRC1) ve 9 farklı sektörde faaliyet gösteren toplam 1824 KOBİ'ye ait 9120 veri seti kullanılmıştır. Çalışmada özlük bilgileri gizlenmiş bu KOBİ'lerin toplam hasılatları ile katılım bankanın toplam fonları ile yatırım ve işletme finansmanları verileri kullanılmıştır. Çalışmada tarım, ormancılık ve balıkçılık, sanayi, inşaat, hizmetler, bilgi ve iletişim, gayrimenkul faaliyetleri, mesleki-idari ve destek hizmet faaliyetleri, kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet ve diğer hizmet faaliyetleri, olmak üzere toplam dokuz sektör kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan KOBİ'lerin buldukları bölge ve faaliyet gösterdikleri sektörlerle göre dağılımı Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. KOBİ'lerin sektörel ve bölgesel dağılımı

Sektör	Bölge
--------	-------

	TR62	TR63	TRC1	Total
Bilgi ve iletişim	25	15	0	40
Diğer hizmet faaliyetleri	150	135	60	345
Gayrimenkul faaliyetleri	10	45	20	75
Hizmetler	1850	1355	1495	4700
Kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet	55	35	25	115
Mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetleri	125	105	130	360
Sanayi	570	560	1075	2205
Tarım, ormancılık ve balıkçılık	70	25	15	110
İnşaat	415	360	395	1170
Total	3270	2635	3215	9120

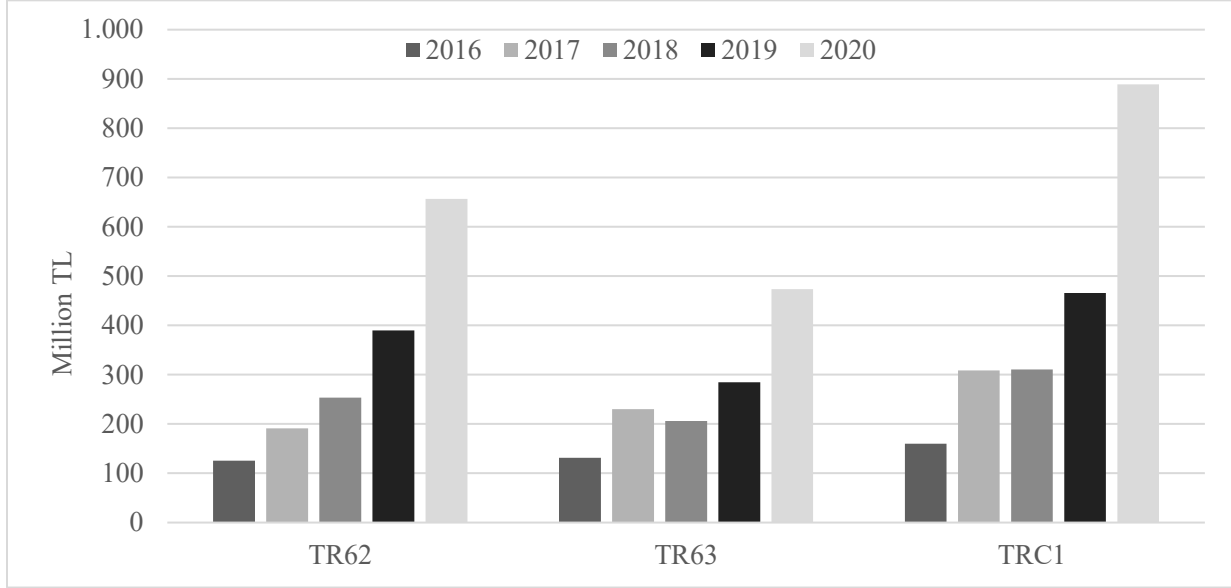
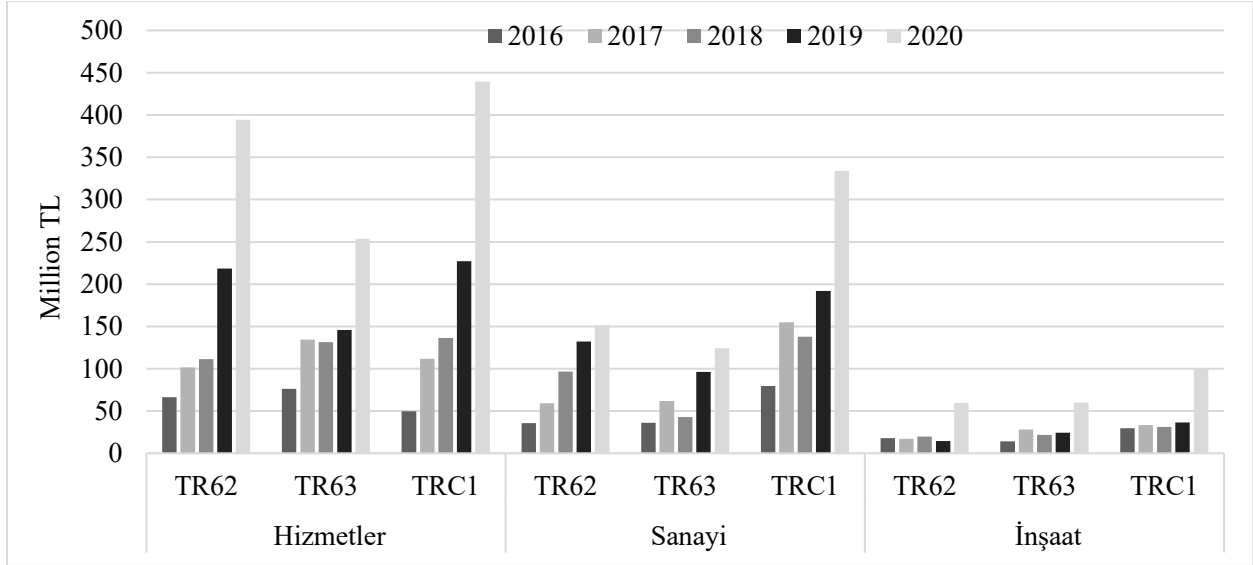
KOBİ'lerin bölgesel dağılımına bakıldığında TR62 bölgesi %35,86 (3270) ile ilk sırada yer alırken onu %35,25 (3212) ile TRC1 ve %28,89 (2635) ile TR63 bölgesi gelmektedir. Sektörel dağılımda ise %51,54 ile hizmetler sektöründe faaliyet gösteren KOBİ2ler ilk sırada gelmektedir. Onu %24,18 ile sanayii sektörü, %12,83 ile inşaat sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'ler gelmektedir. Tablo 2 ise değişkenler arasında %1 düzeyinde anlamlı korelasyonun olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Korelasyon matrisi

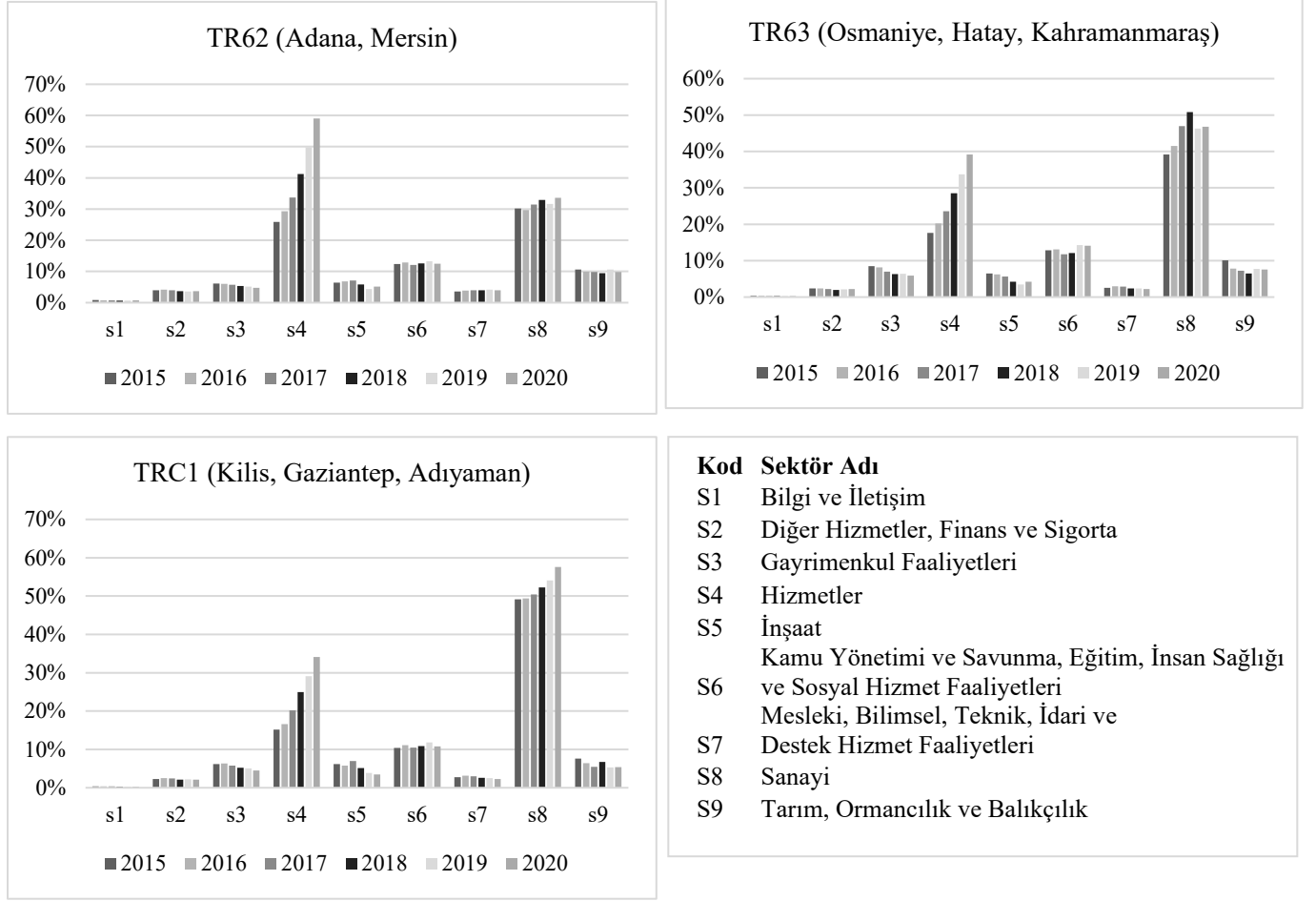
Değişkenler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
(1) Toplam finansman	1.000					
(2) İşletme finansmanı	0.895*	1.000				
(3) Yatırım finansmanı	0.510*	0.073*	1.000			
(4) Toplam net hasılat	0.346*	0.357*	0.085*	1.000		
(5) Yurtiçi hasılat	0.337*	0.350*	0.079*	0.923*	1.000	
(6) Yurtdışı hasılat	0.123*	0.123*	0.039*	0.476*	0.100*	1.000

*** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

Şekil 1, farklı bölgelerdeki KOBİ'lerin yıllar içinde kullandığı toplam finansmanı göstermektedir. Şekil 1'e göre 2019 yılına kadar her üç bölgede seçili KOBİ'lere kredi kullanımı benzer trend ile sürerken 2020'de ciddi bir yükseliş göstermiştir. En yüksek artış TRC1 olan Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinde görülmüştür. Bir önceki yıla göre neredeyse iki kat kredi kullanımı gerçekleşmiştir. Şekil 2'de ise bankalar tarafından KOBİ'lere kullandırılan yeni kredilerin sektörel dağılımı gösterilmiştir. Şekil 2'de görüleceği gibi en yüksek oranda kredi kullanımı yapan üç ana sektörde son yıl kredi hacmi önemli ölçüde artış göstermiştir. TRC1 (Kilis, Gaziantep, Adıyaman) bölgesi en yüksek yeni kredi hacmine sahiptir. Bu yeni kredi hacminin en yüksek payı sırasıyla hizmetler, sanayii ve inşaat sektörlerine gittiği görülmektedir. Bunu TR62 (Adana, Mersin) ve TR63 (Osmaniye, Hatay, Kahramanmaraş) bölgesindeki hizmetler sektörü takip ettiği görülmüştür.

Şekil 1: KOBİ'lerin kullandığı toplam finansmanın gelişimi**Şekil 2. Toplam yeni kredilerin sektörlere göre dağılımı**

Çalışmaya konu üç bölgedeki toplam finansmanın sektörel dağılımı incelendiğinde sanayi ve hizmetlerin en yüksek paya sahip oldukları görülmektedir (Şekil 3). TR62 bölgesinde en büyük payı hizmetler sektörü alırken, TRC1 bölgesinde sanayinin payı dikkat çekicidir. Benze şekilde TR63 bölgesinde de bölgesel finansmandan en yüksek pay sanayii sektörüne gitmektedir. Tüm bölgelerde bilgi ve iletişim sektörünün toplam bölgesel finansman içindeki payı en düşük yüzdeye sahiptir.

Şekil 3: Sektörlerin bölgesel finansmandan aldıkları paylar

Yöntem

Bu çalışmada 2016-2020 dönemi için dengeli panel yöntemi kullanılmıştır. Statik panel modellerinden sabit ve rassal etkiler modelleri kullanılırken dinamik panel veri modellerinden Arellano & Bond (1991:277)'un Genelleştirilmiş Momentler Modeli (GMM) tahmin yöntemleri kullanılmıştır. Bu çalışmada, yatay kesit ve zaman serilerini birleştirdiği için daha fazla gözlem sayısına sahip olması nedeniyle panel veri tahmin yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca değişkenler arasında daha az çoklu bağlantı sorunu oluşturduğu ve kısa zaman serileri veya yetersiz yatay kesit gözlemleri olan durumlarda ekonometrik analize izin verdiği için tercih edilmiştir. Genel olarak panel veri modeli aşağıdaki gibi ifade edilmektedir.

$$y_{it} = \beta X_{it} + \varepsilon_{it}, \quad \varepsilon_{it} = \alpha_i + \mu_{it} \quad (1)$$

Bu denklemde y bağımlı değişkeni, X bağımsız değişkeni, β sabit parametreyi, ve ε hata terimini göstermektedir. i alt indisi birimleri, t alt indisi ise zamanı (2016-2020) ifade eder. Burada α_i kesite göre değişirken zaman içinde değişmediği için bölgesel sabit etkiyi, μ_{it} ise zaman ve kesite göre bağımsız bir şekilde değiştiğini gösterir ve rassal etkiyi ifade eder.

Aslında birçok ekonomik ilişki dinamik bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla bağımlı değişken diğer açıklayıcı değişkenlerin yanında kendi geçmişinden de etkilenmektedir. Çalışmada gecikmeli bağımlı değişken içeren dinamik panel veri modellerinden Arellano & Bond (Arellano ve Bond 1991:277)'un Genelleştirilmiş Momentler Modeli (GMM) yöntemleri kullanılmıştır. Bu testlerin en önemli özelliği araştırmada kullanılan gözlem sayısının (ülke, bölge, kişi, firma) zaman sayısından (yıl, gün, ay) fazla olduğu durumlardır. Gecikmeli bağımlı değişken nedeni ile bu tür modeller otokorelasyon içerir. GMM tahmincisi uygulama kolaylığı ve nispeten daha basit varsayımlara dayandığı için çok sık kullanılmaktadır. GMM yöntemine dayanan tahminciler arasında en çok kullanılan Arellona ve Bond (1991) tahmincisidir. Bu test ile hata terimleri arasında otokorelasyon olup olmadığı araştırılır. Dinamik panel veri modeli olarak kullanılan bu yöntem matematiksel olarak aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir:

$$y_{it} = \delta y_{i,t-1} + \beta X_{it} + u_{it}, \quad u_{it} = \alpha_i + v_{it} \quad (2)$$

Bu denklemde bağımlı değişken, y_{it} , α_i 'nin bir fonksiyonudur. Dolayısıyla gecikmeli bağımlı değişken, $y_{i,t-1}$, de α_i 'nin bir fonksiyonudur ve $y_{i,t-1}$ ile u_{it} ilişkilidir. Yani $E(y_{i,t-1}, u_{it}) \neq 0$ orthogonality koşulunun ihlali söz konusudur. Bu durumda OLS tahminleri sapmalı ve tutarsız olur. Bunun nedeni aslında zamanın, t , küçük olmasıdır ki çalışmamızın da kısıtlarından biri zamanın küçük olmasıdır. Çalışma 2016-2020 yılları arasını kapsamaktadır. Bu durumda sabit etkiyi ortadan kaldırmak için önce değişkenlerin farkını alarak orthogonality koşulunu sağlayacak enstrüman buluruz. Eğer $t = 3$ ise, bu durumda $y_{i,1}$ geçerli bir enstrüman olurken $y_{i,2} - y_{i,1}$ ile yüksek derecede ilişkili ve $v_{i,3} - v_{i,2}$ ile ilişkisiz olur. Eğer $t = 4$ ise, bu durumda hem $y_{i,1}$ hem de $y_{i,2}$ geçerli enstrümanlar olurlar. Böyle bir durumda herhangi bir t için geçerli enstrüman matrisi şöyle olur:

$$\text{Enstrüman Matrisi: } \begin{bmatrix} y_{i,1} & & & \\ & y_{i,1}, y_{i,2} & & \\ & & & \\ & & & y_{i,1}, y_{i,t-2} \end{bmatrix}$$

Bulgular

Bu bölümde 2016-2020 yılları arasında bir katılım bankası tarafından sağlanan toplam, işletme ve yatırım finansmanının KOBİ gelirlerine etkilerinin sonuçları tartışılmıştır. Finansmanların KOBİ'lerin gelirleri üzerindeki etkileri önce bölgesel, ardından il ve sektör bazında analiz edilmiştir. Tablo 3 katılım banka finansmanlarının KOBİ gelirleri üzerindeki etkilerini bölgesel bazda analiz sonuçlarını vermektedir. Tablo 3'e göre toplam ve işletme finansmanlarının KOBİ net hasılatlarına tüm bölgelerde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etki ettiği görülmektedir. Fakat yatırım finansmanlarının ise negatif ve anlamlı etki ettiği görülmektedir.

Tablo 3. Bölgesel Bazda Finansmanların KOBİ Gelirleri Üzerindeki Etkileri

	TR62	TR63	TRC1
Toplam Finansman	6.089*** (.243)	6.79*** (.415)	7.054*** (.321)
İşletme Finansmanı	3.754*** (.691)	2.47** (1.098)	5.691*** (.567)
Yatırım Finansmanı	-3.754*** (.691)	-2.47** (1.098)	-5.691*** (.567)
_sabit	90*** (44.92)	91.7*** (67.64)	99.5*** (51.68)
Gözlem	3270	2635	3215
R-kare	.17	.102	.135

Standart hatalar parantez içindedir

**** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$*

Tablo 4 banka finansman yöntemlerinin KOBİ net hasılatlarına etkilerinin sektörler göre değişip değişmediğinin analiz sonuçlarını vermektedir. Toplam finansmanın hizmetler, sanayi, inşaat, kamu yönetimi ve savunma, mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetleri, tarım, ormancılık ve balıkçılık sektörlerine pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı etki ettiği görülmektedir. İşletme finansmanının hizmetler, kamu yönetimi ve savunma ve diğer hizmetler, finans ve sigorta sektörlerindeki KOBİ hasılatlarına pozitif ve anlamlı etki ettiği görülmektedir. Fakat yatırım finansmanın ise dört sektördeki (sanayi, inşaat, mesleki, tarım, ormancılık ve balıkçılık ve idari ve destek hizmet faaliyetleri) KOBİ hasılatlarını negatif etkiledikleri görülmektedir.

Tablo 4. Sektör Bazında Finansmanların KOBİ Gelirleri Üzerindeki Etkileri

	Bilgi ve İletişim	Diğer Hizmetler, Finans ve Sigorta	Gayrimenkul Faaliyetleri	Hizmetler	Kamu Yönetimi ve Savunma	Mesleki, İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	Sanayi	Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	İnşaat
Toplam Finansman	6.73	1.163	1.82	3.98***	2.28***	4.83***	7.22***	8.35***	4.62***
İşletme Finansmanı	(14.57)	(.78)	(8.31)	(.64)	(.42)	(.82)	(.32)	(2.86)	(.49)
Yatırım Finansmanı	-5.13	5.45***		1.90***	8.83***				
_sabit	(15.17)	(1.22)		(.72)	(1.67)				
			-3.21			-	-	-10.38**	-
			(8.90)			2.87***	5.95***	(4.85)	4.25***
			*			(.94)	(.75)	(4.85)	(.67)
Gözlem	33.1**	19.5***	15.4**	18***	21.6***	26.7***	17***	80.8***	51.9***
R-kare	(14.8)	(25.51)	(37.83)	(49.35)	(76.52)	(32.51)	(69.4)	(19.7)	(36.24)
	40	345	75	4700	115	360	2205	110	1170
	.104	.126	.003	.103	.469	.222	.186	.075	.076

Standart hatalar parantez içindedir

*** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$

Tablo 5’da banka finansman yöntemlerinin KOBİ net hasılatlarına etkileri sabit, rassal, GMM ve Sistem GMM panel analiz yöntemlerinden elde edilen sonuçlar verilmektedir. Toplam finansman ile işletme finansmanı KOBİ net hasılatlarına hem sabit hem de rassal etkiler yöntemlerine göre pozitif ve anlamlı etki ederken yatırım finansmanının negatif anlamlı etki ettiği görülmüştür. Çalışmada ayrıca gecikmeli bağımlı değişken içeren dinamik panel veri modellerinden Arellano & Bond (1991)’un Genelleştirilmiş Momentler Modeli (GMM) ve Blundell & Bond (1998)’un Sistem GMM tahmin yöntemleri kullanılmıştır. Bu testlerin en önemli özelliği araştırmada kullanılan gözlem sayısının (bu çalışmada bölge, il ve firma) zaman sayısından (2016-2020) fazla olduğu durumlardır. GMM modeli sonuçlarına göre gecikmeli toplam finansmanın KOBİ toplam hasılatlarına pozitif ve anlamlı etki ettiği görülmüş ve bu etki sistem GMM analizi sonuçlarında da görülmektedir. Sistem GMM analiz sonuçlarına işletme finansmanının KOBİ hasılatlarına pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı etki ettiği görülmektedir.

Tablo 5. Finansmanların KOBİ Gelirleri Üzerindeki Etkileri

Değişkenler	Sabit	Rassal	GMM	Sistem GMM
Toplam Finansman	1.402***	2.328***	-0.0944	
	(0.142)	(0.136)	(0.178)	
İşletme Finansmanı	0.803**	1.787***	0.0764	0.301**

	(0.327)	(0.319)	(0.366)	(0.133)
Yatırım Finansmanı	-0.803**	-1.787***	-0.0764	-0.368
	(0.327)	(0.319)	(0.366)	(0.248)
L. Toplam Finansman			0.297***	0.948***
			(0.049)	(0.009)
Sabit	1.168e+07***	1.116e+07***	1.048e+07***	2.914e+06***
	(199,1)	(553)	(543,7)	(217,1)
Gözlem	9,120	9,120	5,472	7,296
R-kare	0.013			
KOBİ sayısı	1,824	1,824	1,824	1,824
<i>Standart hatalar parantez içindedir</i>				
*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1				

Sonuç ve öneriler

Katılım bankaları, KOBİ'ler başta olmak üzere ülke ekonomisine önemli katkı sağlamaktadırlar. KOBİ'ler faaliyetlerini büyütmesi ve geliştirmesi için dış kaynak ihtiyacını büyük ölçüde banka kredileriyle sağlarlar. Katılım bankaları da kendilerine has usul ve yöntemlerle KOBİ'leri sağladıkları fonlar ile desteklemektedir. Kredi hacmi ve ekonomik büyüme artışı arasındaki ilişkiyi genelde ülke bazında inceleyen birçok araştırma olmasına rağmen bölgesel veya sektörel bazda çok az sayıda çalışma bulunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı 2016-2020 yılları arasında Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz bölgelerinde farklı sektörlerde faaliyet gösteren 1824 KOBİ'ye bir katılım bankası tarafından sağlanan toplam, işletme ve yatırım finansmanı yöntemlerinin etkilerini incelemektir. Çalışmada İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasındaki (İBBS-2) üç bölgede (TR62, TR63 ve TRC1) ve 9 farklı sektörde faaliyet gösteren toplam 1824 KOBİ'ye ait 9120 veri seti kullanılmıştır. Özlük bilgileri gizlenmiş olan bu KOBİ'lerin toplam hasılatları ile katılım bankasının toplam, yatırım ve işletme finansmanları verileri kullanılmıştır. Çalışmada tarım, ormancılık ve balıkçılık, sanayi, inşaat, hizmetler, bilgi ve iletişim, gayrimenkul faaliyetleri, mesleki-idari ve destek hizmet faaliyetleri, kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet ve diğer hizmet faaliyetleri, olmak üzere toplam dokuz sektör kullanılmıştır. Bildiğimiz kadarıyla, bu çalışma katılım banka fonlarının bu alanda KOBİ'lerin performansına, faaliyet gösterdikleri sektör, il ve bölgelerin büyümesine yönelik ilk çalışmadır.

Analiz sonucunda elde edilen bulgular, katılım banka fonlarının KOBİ top net satışlarına, buldukları iktisadi faaliyet koluna, il ve bölgelerine göre etki ettiği gözlemlenmiştir. Araştırma

bulgularına göre KOBİ'lerin dinamik yapısı ve gelişen ekonomimize olan katkıları çerçevesinde katılım bankalarının payı pozitif ve gerçektir.

Dolayısıyla, katılım bankalarının kullandığı fonların özellikle KOBİ'lerin gelişimi ve faaliyette buldukları sektör, il ve bölgeye olan katkıları daha detaylı çalışmalarla incelenmelidir. Ayrıca çok yönlü hükümet programları ve teşvik paketleriyle desteklenmelidir.

Kaynaklar

- Arellano, Manuel, ve Stephen Bond. 1991. "Arellanobond91.Pdf". *The Review of Economic Studies* 58(2):277-97.
- Arellano, M., ve S. Bond. 1998. "Dynamic Panel Data Estimation Using DPD98: A Guide for Users." *Manuscript, Oxford University*. (December):27.
- Becsi, Zsolt, ve Ping Wang. 1997. *Financial Development and Growth*. C. 82. Atlanta.
- Çakar, Recep, Güngör Karakaş, ve Selim Güngör. 2018. "Türkiye'de Geleneksel ve Katılım Bankalarının Toplam Kredi Hacimleriyle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkisi". *Journal of Islamic Economics and Finance* 4(1):69-95.
- Karahan, Ö. , Yılgör, M., ve Özekin, A. A. 2018. "Türkiye'de Banka Kredilerindeki Genişleme İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki". *Finans Politik&Ekonomik Yorumlar* 55(636):25-36.
- King, Robert G., ve Ross Levine. 1993. "Finance and Growth: Schumpeter Might Be Right". *Quarterly Journal of Economics* 108(3):717-37. doi: 10.2307/2118406.
- Mohsin S. Khan, ve Abdelhak S. Senhadji. 2000. *Financial Development and Economic Growth: An Overview*.
- Önder, Zeynep;, ve Süheyla Özyıldırım. 2010. "Banka Kredilerinin Bölgesel Büyümeye Etkileri". *ODTÜ Gelişme Dergisi* (37):267-92.
- Onur, Yrd. Doç. Dr. Sara. 2005. "Finansal Liberalizasyon ve GSMH Büyümesi Arasındaki İlişki". *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 1(1):128.
- Orhan, Zeynep Hafsa. 2018. "Mit Ghamr Savings Bank: A Role Model or an Irreplicable Utopia?" *Journal of Humanity and Society* 8(2):85-102. doi: 10.12658/M0263.
- Özkılınç, Damla N. 2014. "Türk Kobi'leri İçin Alternatif Finans Bulma Yöntemleri Ve Sermaye Piyasası". *Journal of Yasar University* 9(34):5833-50.
- Öztürk, Nurettin, Havva Kılıç Darıcı, ve Ferdi Kesikoğlu. 2011. "Ekonomik Büyüme ve Finansal Gelişme İlişkisi: Gelişmete Olan Piyasalar İçin Bir Panel Nedensellik Analizi". *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi* 3(1):53-69.
- Rahaman, Mohammad M. 2011. "Access to Financing and Firm Growth". *Journal of Banking and Finance* 35(3):709-23. doi: 10.1016/j.jbankfin.2010.09.005.
- Salina, Kassim. 2016. "Islamic Finance and Economic Growth: The Malaysian Experience". *Global Finance Journal* 30:66-76.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı. 2015. *Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi 2014-2023*. C. 3.
- Türedi, Salih, ve Metin Berber. 2010. "Finansal Kalkınma, Ticari Açıklık ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki:Türkiye Üzerine Bir Analiz". *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 0(35):301-316-316. doi: 10.18070/euiibfd.07857.
- Tutar, Filiz, ve Yıldız Ünlüleblebici. 2014. "Türkiye'de Banka Kredilerinin Ekonomik Büyümeye Etkisi (2006-2011)". *Global Journal of Economics and Business Studies* 3(5):1-14.
- Vurur, N. Serap;, ve Ercan Özen. 2013. "Türkiye'de Mevduat Banka Kredisi Ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin İncelenmesi". *Uşak Üniv. Sosyal Bilimler Dergisi* 6(3):117-32.
- Yazdanfar, Darush. 2012. "The Impact of Financing Pattern on Firm Growth: Evidence from Swedish Micro Firms". *International Business Research* 5(9):16-25. doi: 10.5539/ibr.v5n9p16.